

dr hab. Iwona Luba, prof. UW
Instytut Historii Sztuki
Wydział Nauk o Kulturze i Sztuce
Uniwersytet Warszawski
ul. Krakowskie Przedmieście 26/28
00-927 Warszawa
iluba@uw.edu.pl

Marcelin, 08.10.2024 r.

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Agnieszki Kołodziejczak

Problem dostępności informacji w instytucjach publicznych oraz podmiotach ekonomii społecznej w obszarze kultury i sztuki dla osób słabo- i niesłyszących w Polsce. Rekomendacje i standardy, napisanej na Uniwersytecie Łódzkim oraz w Stowarzyszeniu Wsparcie Społeczne „Ja-Ty-My” pod kierunkiem dr hab. Anety Pawłowskiej, prof. UŁ oraz opiekuna pomocniczego Dariusza Krajewskiego

Celem niniejszej recenzji jest stwierdzenie, czy rozprawa doktorska mgr Agnieszki Kołodziejczak *Problem dostępności informacji w instytucjach publicznych oraz podmiotach ekonomii społecznej w obszarze kultury i sztuki dla osób słabo- i niesłyszących w Polsce. Rekomendacje i standardy*, napisanej na Uniwersytecie Łódzkim oraz w Stowarzyszeniu Wsparcie Społeczne „Ja-Ty-My” pod kierunkiem dr hab. Anety Pawłowskiej, prof. UŁ, oraz opiekuna pomocniczego Dariusza Krajewskiego, spełnia wymogi ustawowe stawiane rozprawom doktorskim, zgodnie z którymi powinna ona wykazywać ogólną wiedzę teoretyczną kandydatki dyscyplinie Nauki o Sztuce oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Przedmiot rozprawy doktorskiej ma stanowić oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych. Przedstawiony do recenzji doktorat wdrożeniowy powinien mieć konkretne zastosowanie w podmiocie gospodarczym lub rozwiązywać konkretne problemy przedsiębiorstwa zatrudniającego Doktorantkę, w tym wypadku jest to Stowarzyszenie Wsparcie Społeczne „Ja-Ty-My”.

Wydruk przedstawionej do recenzji rozprawy doktorskiej mgr Agnieszki Kołodziejczak liczy 630 stron, na które składa się obszerne dossier badawcze Doktorantki, wraz z prezentacją całego jej dorobku naukowego związanego z tematem rozprawy oraz dokumentacją aktywności

zawodowej w tym zakresie, w tym działań edukacyjnych oraz wystawienniczych, a także zaangażowania społecznego i instytucjonalnego na rzecz pełnoprawnego dostępu do kultury i sztuki osób głuchych i słabosłyszących. Całość dopełnia obszerny materiał wizualny wgrany na dołączonym nośniku elektronicznym, zawierający, poza tekstem rozprawy w wersji elektronicznej, także filmy prezentujące zarówno poszczególne pojęcia historii sztuki, typu: cerkiew, Wawel, zamek, jak i omówienie w języku migowym kilkuminutowe przedstawionych dzieł z różnych epok, od Bizancjum, przez europejskie średniowiecze, po renesans, z różnych dziedzin, od architektury po malarstwo, z dobrą reprezentacją sztuki z Polski, a także sztuki prawosławia.

Tekst główny rozprawy został podzielony na wykaz publikacji i działań będących podstawą rozprawy doktorskiej, wstęp z omówieniem stanu badań, opis pracy badawczej, analizę dostępności kultury i sztuki dla osób głuchych i słabosłyszących w wybranych krajach w Europie (Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Malta, Niemcy, Norwegia, Szwecja, Wielka Brytania) i na świecie (Rosja, Turcja, Stany Zjednoczone Ameryki Północnej) – ogólnie oraz na wybranych reprezentatywnych przykładach, analizę dostępności kultury i sztuki dla osób głuchych i słabosłyszących w obszarze ekonomii społecznej (wynik analiz i obserwacji Autorki z lat 2021-2023) oraz wnioski i podsumowanie, a także bibliografia (łącznie 120 stron maszynopisu).

Wydruk rozprawy zawiera także aneksy, publikacje wchodzące w skład rozprawy doktorskiej, publikacje innowacji społecznych, wykaz materiałów multimedialnych zawartych na dołączonym nośniku, spis ilustracji oraz spis tablic.

Doktorantka uzyskała magisterium z historii sztuki, jest również aktywną artystką, animatorką kultury, translatorką i edukatorką w zakresie sztuki i historii sztuki, specjalizującą się w udostępnianiu wiedzy z tych dziedzin osobom niesłyszącym oraz słabosłyszącym, zatrudnioną w Stowarzyszeniu Wsparcie Społeczne „Ja-Ty-My”, będącym partnerem instytucjonalnym recenzowanego doktoratu wdrożeniowego w zakresie innowacji społecznej. Jej kompetencje, wiedza i doświadczenie w zakresie recenzowanej rozprawy nie budzą wątpliwości.

Recenzję doktoratu wdrożeniowego *Problem dostępności informacji w instytucjach publicznych oraz podmiotach ekonomii społecznej w obszarze kultury i sztuki dla osób słabo- i niesłyszących w Polsce. Rekomendacje i standardy* piszę pod kątem wymogów ustawowych, z perspektywy historyczno-artystycznej. Dostrzegam pewien zasadniczy problem kompetencyjny. Najbardziej bowiem kompetentnymi recenzentami owego doktoratu

wdrożeniowego byłoby, w moim odczuciu, specjaliści z dziedzin pedagogiki i lingwistyki, gdyż, według wskazań samej Doktorantki, "odbiorcami innowacji są osoby indywidualne głuche i słabosłyszące" (s. 77), a „użytkownikami innowacji mogą być trenerzy i edukatorzy w organizacjach pozarządowych sektora kultury, edukatorzy i tłumacze języka migowego, pracownicy instytucji kulturalnych, dyrektorzy placówek oświatowych dla osób głuchych, centra pomocy osobom niepełnosprawnym, także szkoły wyższe edukujące w zakresie wychowania plastycznego i kulturoznawstwa oraz muzealnictwa, specjaliści i koordynatorzy dostępności w instytucjach publicznych związanych z kulturą i sztuką” (s. 78).

Zakres potencjalnych odbiorców innowacji zaprezentowanych w rozprawie mgr Agnieszki Kołodziejczak, jest bardzo szeroki, co potwierdza wartość edukacyjną, społeczną i wdrożeniową doktoratu. Nie ma wśród adresatów badaczy historii sztuki (i słusznie), gdyż innowacyjność i oryginalność rozprawy (niekwestionowane) nie dotyczą dyscypliny nauk o sztuce. Sama Autorka posługuje się w rozprawie często warsztatem i metodami badawczymi nauk społecznych.

Zaprezentowane w rozprawie ankiety opracowane i przeprowadzone przez Doktorantkę są narzędziem badawczym socjologii, nie historii sztuki, więc nie mnie je oceniać, mam jednak nieodparte wrażenie, że grupa 10 respondentów ankiety nie jest grupą wystarczająco reprezentacyjną dla wyciągnięcia generalnych wniosków na podstawie analizy uzyskanych odpowiedzi.

W tekście znajduję fragment zupełnie niezrozumiały, na s. 76 i 77, gdzie prezentowane są wyniki jednej z przeprowadzonych ankiet. Brzmi on następująco, cytuję:

„5. Z którą z opinii Pani/Pan się zgadza?

Materiały z historii sztuki od wczesnego chrześcijaństwa do gotyku w języku migowym są:

5 respondentów wybrało 51

4 respondentów od wybrało 52.

1 respondentów odpowiedziało wybrało 53

0 respondentów odpowiedziało wybrało 54

0 respondentów odpowiedziało wybrało 55”.

Brak tu zarówno postawionego pytania, jak i odpowiedzi. Zakładam, że jest niedopatrzenie redakcyjne.

Pod względem merytorycznym, w zakresie wiedzy z historii sztuki, recenzowana rozprawa zawiera informacje rudymenarne o charakterze popularno-naukowym, co nie jest bynajmniej zarzutem, gdyż wynika z założeń i tematyki doktoratu, mającego na celu udostępnianie i popularyzację historii sztuki osobom niesłyszącym i słabo słyszącym w różnym wieku, z różnych środowisk oraz szeroko rozumianą edukację artystyczną. Owa podstawowa wiedza z zakresu historii sztuki dawnej i terminologii sztuk pięknych jest poprawna i rozległa.

Niezależnie o powyższych uwag, które w niczym nie umniejszają wartości przedstawionych do recenzji dokonań mgr Kołodziejczak, doceniam oryginalność tematyki rozprawy doktorskiej oraz realizowanych w jej ramach przedsięwzięć edukacyjnych i wystawienniczych o bardzo zróżnicowanym charakterze, wysoki stopień trudności doktoratu, zarówno ze względu na jego tematykę i złożoną problematykę, interdyscyplinarny charakter, jak i szcątkowy stan badań, co podkreśla innowacyjność dzieła. Dostrzegam ogrom pracy Doktorantki i multimedialność jej wyników oraz konieczność zaangażowania sporej liczby osób do realizacji przedsięwzięcia oraz dotarcie do kompetentnych ekspertów z różnych obszarów badawczych. Należy wskazać międzynarodową współpracę Doktorantki, udział w konferencjach, a także pozyskane przez nią granty, potwierdzające skuteczność i samodzielność badawczą, a także jej dorobek popularyzatorski.

Wartość recenzowanego doktoratu została już dostrzeżona i wyróżniona I miejscem w kategorii doktoratów wdrożeniowych w dziedzinie nauk humanistycznych w Jubileuszowym konkursie doktoratów wdrożeniowych Centrum Badań Łukasiewicz w Warszawie w roku 2022.

Gratuluje Promotorce odważnej Doktorantki, a Doktorantce wspierającej Promotorki, otwartej na nowatorski projekt, problemy osób niesłyszących i słabosłyszących oraz, czego dowiaduję się z tekstu rozprawy, zaangażowanej w działania na rzecz osób z problemami widzenia.

Ze względu na dużą wartość społeczną projektu, rozprawa zostanie zapewne wkrótce opublikowana, zwracam więc uwagę na potrzebę jej redakcji pod względem interpunkcji.

Pod innymi względami formalnymi, tekst rozprawy został, co podkreślam, bardzo starannie opracowany. Autorka pisze bardzo sprawnie, z dużą precyzją, posługując się bogatym słownictwem, co należy odnotować w recenzji.

Po zapoznaniu się z treścią rozprawy nie mam najmniejszych wątpliwości co do tego, że mgr Agnieszka Kołodziejczak należy do wąskiego grona najbardziej profesjonalnych specjalistów edukacji kulturalnej osób głuchych i słabosłyszących w Polsce.

W konkluzji stwierdzam, iż recenzowana dysertacja, w mojej opinii, kwalifikuje mgr Agnieszkę Kołodziejczak do uczestnictwa w dalszych etapach przewodu doktorskiego/postępowania o nadanie stopnia doktora, ze względu na wysoką wartość społeczną i użyteczność/potencjał wdrożeniowy projektu, potwierdzony udokumentowanymi działaniami Doktorantki oraz wystawą Głusza, zrealizowaną w Muzeum Śląskim w Katowicach. Spełnia bowiem z nawiązki wymogi stawiane pracom doktorskim w rozumieniu art. 187. Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, gdyż w oryginalny sposób prezentuje rozwiązanie problemu naukowego, prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną Kandydatki oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Wnoszę zatem o dopuszczenie mgr Agnieszkę Kołodziejczak do dalszych etapów postępowania o nadanie stopnia doktora.

Inese Luke